

Cím 1053 Budapest, Fejér György utca 10. I. emelet 3. a.
Telefon 061 354-1073
E-mail info@esoember.hu
Honlap www.aosz.hu
Adószám 19025915-1-41

Belügyminisztérium
1051 József Attila utca 2-4.
1903 Budapest, Pf.: 314.
Dr. Kósa Ádám Fogytékosságügyi Államtitkár részére

Tárgy: Válasz a fogyatékkal élő fiatalok felsőoktatási ellátásának átfogó áttekintése, valamint a rendszer működésében jelentkező kihívások feltárása érdekében, 2026. január 14-én küldött megkeresésre

Tisztelt Államtitkár Úr!

A hozzánk érkező megkeresések alapján, az autista személyek felsőoktatással összefüggő jogsérelmei tekintetében 3 területet emelnénk ki:

- I. Az autista hallgatók pedagógusképzésekhez való hozzáféréseinek akadályai
- II. Az esélyegyenlőségi bizottságok, koordinátorok feladatellátásának hiányosságai
- III. Az ésszerű alkalmazkodások hiánya és/vagy megtagadása mind az oktatás, mind a vizsgáztatás során

I.

Az Autisták Országos Szövetsége részére több család jelezte, hogy egyes felsőoktatási intézmények – így különösen a Széchenyi István Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem – a pedagógusképzésekhez kapcsolódó felvételi eljárásban az autizmust és egyéb pszichés, mentális zavarokat differenciálás nélkül, abszolút kizáró okként kezelik. Álláspontunk szerint ez a gyakorlat jogsértő, mivel nem felel meg az ésszerűség, az egyéni mérlegelés és a hátrányos megkülönböztetés tilalma követelményének, valamint ellentétes a hazai és nemzetközi jogi előírásokkal.

Ezzel kapcsolatos jelzésünket, amely tartalmazta a részletes jogi álláspontunkat is, 2026. december 9-én megküldtük a T. Belügyminisztérium részére, így azt itt nem ismételjük meg. A témában tett korábbi részletes megkeresésünket jelen levelünkhöz mellékelteként csatoljuk.

II.

A hozzánk érkező jelzésekből az esélyegyenlőségi koordinátorok és bizottságok működésével kapcsolatban is több, visszatérő probléma volt azonosítható.

A hallgatók beszámolóit szerint a koordinátorok nem, vagy csak nehezen elérhetők, a kapcsolattartás nem kiszámítható, illetve az ügyintézés folyamata nem átlátható. Előfordul, hogy a mentesítési vagy egyéb, egyéni támogatás iránti kérelmek elbírálása indokolatlanul hosszú időt vesz igénybe. Például volt olyan hallgató, aki arról számolt be, hogy a szeptemberben benyújtott kérelmére választ mindössze decemberben kapott.

Az elhúzó eljárások miatt a hallgatók még pozitív döntés esetén sem tudják időben érvényesíteni a számukra megállapított kedvezményeket, így azok ténylegesen nem, vagy csak részben biztosítják az esélyegyenlőség érvényesülését. Különösen problémás ez a vizsgaidőszakhoz vagy félévközi számonkérésekhez kapcsolódó kérelmek esetében, ahol az időtényező kiemelt jelentőségű.

Az esélyegyenlőség biztosítására vonatkozóan jó példával is találkoztunk. A Szegedi Tudományegyetemen (SZTE) működő Hallgatói Esélyegyenlőséget Biztosító Bizottság aktívan ellátja a feladatait és a tagjai rendelkeznek autizmus specifikus szaktudással. Az SZTE biztosít a speciális képzési igényű hallgatók részére külön támogató programot (SANSZ), amelynek célja kifejezetten az oktatáshoz, egyetemi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása.

III.

Megkereséseink alapján rendszeresen előfordul, hogy az autista hallgatók számára szükséges, egyénre szabott ésszerű alkalmazkodásokat, akadálymentesítést az intézmények nem biztosítják.

Különösen problémás területek:

- a követelmények és értékelési szempontok nem kellően egyértelmű, nem strukturált kommunikációja;
- a vizsgahelyzetekben szükséges környezeti vagy szervezési módosítások igényének figyelmen kívül hagyása
- a fokozott szociális interakciót igénylő feladatok (pl. csoportmunka, prezentáció) alternatív teljesítési lehetőségének hiánya;
- az egyéni szükségletekhez igazodó felkészítési és számonkérési formák biztosításának elmulasztása

A fenti listával összefüggésben hangsúlyozni szeretnénk, hogy az akadálymentesítés nem csak a fizikai vagy adminisztratív akadálymentesítést (pl. írásbeli vizsgák alóli mentesítést) jelenti, hanem a képzési és értékelési követelmények olyan rugalmas alakítását is, amely figyelembe veszi az érintett hallgató egyéni sajátosságait és szükségleteit.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a kommunikációs akadálymentesítés kiemelt jelentőségű az autista hallgatók számára. Az ő esetükben még szükségesebb, hogy a követelmények, az elvárások és az értékelési szempontok pontosan, egyértelműen és előre meghatározva álljanak rendelkezésre. Számukra sokszor komoly nehézséget okozhat a bizonytalan, többértelmű vagy nem megfelelően strukturált kommunikáció, ezért elengedhetetlen, hogy az információk világosan, lehetőség szerint írásban, jól tagolt és kiszámítható formában legyenek elérhetők.

További kihívást jelenthetnek az olyan oktatási helyzetek, amelyek fokozott szociális interakciót igényelnek, például a csoportmunkák vagy prezentációk, ezért ezekben az esetekben is indokolt az egyéni szükségletekhez igazodó támogatás vagy alternatív teljesítési mód biztosítása.

Összegzés

A fentiekben ismertetett problémák álláspontunk szerint nem egyedi esetek. A hazai és nemzetközi jogszabályokba foglalt kötelezettségek ((Alaptörvény, Ebtv., Fot. Nftv. és a CRPD vonatkozó rendelkezései) ellenére ezek olyan visszatérő működési hiányosságok,

amelyek az autista hallgatók felsőoktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférését rendszerszinten érintik.

Mindezekre tekintettel tisztelettel kérjük a T. Belügyminisztériumot, hogy

- vizsgálja meg a pedagógusképzésekhez való hozzáférés kapcsán alkalmazott alkalmassági gyakorlat jogszerűségét,
- tekintse át az esélyegyenlőségi koordinátori és bizottsági rendszerek működésének hatékonyságát és hozzáférhetőségét,
- valamint kezdeményezzen olyan szakmai iránymutatást vagy intézkedést, amely biztosítja az ésszerű alkalmazkodás egységes, jogszabályoknak megfelelő és tényleges érvényesülését a felsőoktatás teljes rendszerében.

Meggyőződésünk, hogy a vonatkozó hazai és nemzetközi normák maradéktalan érvényesítése szükséges ahhoz, hogy a felsőoktatás valóban inkluzív módon működjön, és az autista hallgatók képességeiknek megfelelően tudják a tanulmányaikat folytatni.

Budapest, 2026. február 12.

Tisztelettel,

Kapitány Imola
Elnök

Cím 1053 Budapest, Fejér György utca 10. I. emelet 3. a.
Telefon 061 354-1073
E-mail info@esoember.hu
Honlap www.aosz.hu
Adószám 19025915-1-41

Belügyminisztérium

1051 József Attila utca 2-4.

1903 Budapest, Pf.: 314.

Dr. Kósa Ádám Fogytékosságügyi Államtitkár részére

Tárgy: Megkeresés az autizmussal élők felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek jogsértő akadályozásával kapcsolatban és kérés a szükséges intézkedések megtételére

Tisztelt Államtitkár Úr!

Idén több család is felkereste az Autisták Országos Szövetségének jogsegélyszolgálatát azzal, hogy gyermekeik – az egyetemek által meghatározott diszkriminatív felvételi feltételek miatt – nem tudnak a kívánt szakokra jelentkezni. Mindezt annak ellenére, hogy képességeik, készségeik, akadémiai teljesítményük egyébként nem képeznék akadályát a bejutásnak, illetve az adott pályaválasztásnak.

Jelenleg a Széchenyi Egyetem gyógypedagógia alapképzési szakra jelentkezők, illetve az Eötvös Lóránd Tudományegyetem (ELTE) pedagógus képzéseire készülő tanulók és családjaik jelezték felénk az alábbi problémát:

Mindkét egyetem a fent említett alapképzésekre jelentkező tanulóira vonatkozóan orvosi alkalmassági követelményeket is meghatároz. Míg a Széchenyi Egyetem a felvi.hu-n a gyógypedagógia alapképzésével kapcsolatban annyit jelöl meg, hogy „a jelentkezőnek magával kell hoznia az orvosi alkalmassági igazolást és azt a nyilatkozatot, melyben kijelenti, hogy a leírtak a valóságnak megfelelnek,”¹ addig az ELTE „a mentális és pszichés zavart” már a tájékoztató oldalon kizáró okként jelöli meg.²

Egyetértünk azzal az elvvel, hogy az egyetemek, főiskolák meghatározott alapképzésekre történő felvétel feltételül szabhassanak egészségügyi –, szakmai –, pályalkalmassági vizsgálatot. Nincs kifogásunk az ellen sem, hogy egyfajta minőségbiztosításként - már a bemeneti követelményeknél egészségi és mentális állapottal összefüggő alkalmassági kritériumokat határozzanak meg, különös tekintettel arra, hogy az oktatási, egészségügyi és szociális szférában is kiemelkedően fontos szerepet töltenek be a pedagógusok, a képzés felelőssége, hogy milyen szakemberek kerülnek ki a felsőoktatásból.

Megjegyezzük azonban, hogy mindkét intézmény mindössze egy „blanketta” nyilatkozatot³ alkalmaz a pályalkalmasság, illetve alkalmatlanság megállapítására.

¹https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajekoztatok/meghirdetese_korabbi_elj_archivum/archivum.php?tipus=meg&meg_id=15389&elj=20a

²https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajekoztatok/FFT_2024A/jelentkezes/alkalmassagi_vizsga/pedagoguskepzes_alkalmassagi?itemNo=2

³ Mellékletként csatolva.

A Széchenyi Egyetem gyógypedagógiai karának nyilatkozata – többek között – az alábbi kizáró okokat tartalmazza: „*mentális és viselkedészavarok, a pszichés fejlődési zavarok bármelyike vagy azok együttjárása, kevert specifikus fejlődési zavarok, pervazív fejlődési zavarok (autizmus), a pszichológiai fejlődés egyéb rendellenességei, valamint ezek bármelyikére vagy BTM-re hivatkozva érettségi vizsgatárgy alóli teljes vagy részleges felmentés.*” Emellett a jelentkezőnek ki kell jelentenie, hogy „*ezen túlmenően további kizáró okként szereplő mentális, pszichés zavarban nem szenved, eltitkolt betegsége nincs (epilepszia, elmebetegség, súlyos asztma).*”

Utóbbi szóhasználattal („*elmebetegség*”) kapcsolatban itt megegyeznénk, hogy azzal szemben is vannak fenntartásaink. Aggályos, hogy pont egy gyógypedagógiai képzést nyújtó intézmény alkalmaz a nemzetközi jog (az ENSZ Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezménye, továbbiakban: Egyezmény, CRPD) által megkívánt paradigmaváltással ellentétes, a medikális modellre jellemző pejoratív kifejezéseket.

Az ELTE nyilatkozata – a kizáró okokkal összefüggésben - hasonló listát tartalmaz: „*pszichés fejlődési zavarok (adhd, autismus stb.), pervazív fejlődési zavar (autizmus), kevert specifikus fejlődési zavarok, pszichológiai fejlődés egyéb rendellenességei*” (stb).

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (Nftv.) 40. §-a teszi lehetővé a felsőoktatási intézmények számára, hogy a felvételt egészségügyi, szakmai alkalmassági, pályalkalmassági vizsgálat meglétéhez, illetve vizsga teljesítéséhez kössék. Azonban e körben a törvény elvárását is megfogalmaz: „*a felsőoktatási intézmény a felvételt ésszerű és hátrányos megkülönböztetést nem eredményező egészségügyi, szakmai vagy pályalkalmassági követelményekhez (egészségügyi, szakmai alkalmassági, pályalkalmassági vizsgálat, illetve vizsga teljesítéséhez) (...) kötheti.*” Azaz, a felsőoktatási intézmény által előírt egészségügyi, szakmai vagy pályalkalmassági követelményeknek ésszerűnek kell lenniük és nem eredményezhetnek hátrányos megkülönböztetést.

Álláspontunk szerint „a pszichés és mentális zavar” ilyen formában történő abszolút kizáró okként való kezelése jogellenes. Fontos kiemelni, hogy egyes mentális vagy pszichés zavarok befolyásolhatják az óvodapedagógusi munkakör betöltésére való alkalmasságot, így a korlátozásnak ez alapvetően lehet(ne) ésszerű indoka. Aggályosnak találjuk viszont az összes pszicho-szociális fogyatékoság egységes kategóriaként kezelését (pl. az ELTE kisgyermeknevelő képzésének esetében). A „mentális és pszichés zavar” túlságosan tág fogalom. Továbbá vitatható, hogy a jelentkezők egészségügyi nyilatkozata az autizmust (vagy más pszicho-szociális fogyatékoságot) is általános kategóriaként azonosítja a kizáró okok között.

Véleményünk szerint – e körben - az alkalmasság megítélése nem alapulhat általános kategóriákon, hanem minden esetben egyéni mérlegelést igényel.

Emellett az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvtv.) kifejezetten az oktatással összefüggő rendelkezései is kimondják, hogy „az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell különösen az oktatásba történő bekapcsolódás feltételeinek meghatározása, a felvételi kérelmek elbírálása (...) során (Ebkvtv. 27. § (2) bekezdés a) pont).

E törvényi előírás pedig – különösen az autizmussal élő személyek esetében - kizárólag az ésszerű alkalmazkodások biztosításával (differenciálással) érvényesülhet.

Az autizmusról/autizmus spektrum zavarokról szóló 2020. EüK. 12. EMMI irányelv is kiemeli: „*az autizmus klinikai képe rendkívül változatos, egyénen belül és egyének között is erősen variál. Az állapotot jelenleg tehát multidimenzionális spektrumként értelmezzük, ahol*

a nagyfokú heterogenitáshoz vezető legfontosabb dimenziók: az életkor, az autizmus súlyossága, az intelligenciaszint, a beszéd és a beszédértés szintje, a személyiség, a környezeti hatások"

Az irányelv továbbá hangsúlyozza, hogy „az autizmus spektrum zavarok az emberi fejlődés diverzitásaként is értelmezhetőek, s nem kizárólag maladaptív vonások összességeként. Az autizmus spektrum eseteinek jelentős részében olyan viselkedési jegyek vannak jelen a személy képességmintázatában, amelyek a kontextus függvényében kifejezetten adaptívak is lehetnek."

Emellett a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet az alábbiakat tartalmazza:

„3.§ (4) A munkaköri és a szakmai alkalmasság vizsgálatának célja annak elbírálása, hogy (...) a tanuló vagy a hallgató (...) fogyatékosága a munkakör ellátása, illetőleg a szakma elsajátítása és gyakorlása során nem idéz-e elő baleseti veszélyt" vagy „a járványügyi szempontból kiemelt jelentőségű munkakörökben, illetve szakmákban történő munkavégzés esetén személyi higiénés és egészségi állapota nem veszélyezteti-e mások egészségét, foglalkoztatható-e az adott munkakörben (...)."

Az ELTE egészségügyi nyilatkozata – tartalma alapján - a fent megjelölt esetek elkerülésére irányul. Azonban annak jogszerűsége, hogy egy, az autizmust differenciálás nélkül, abszolút kizáró okként kezelő, „egyszerű” nyilatkozat automatikusan akadályt képezze az érintettek pedagógusi képzésben való részvételének, erősen megkérdőjelezhető.

Kiemeljük, hogy autizmus spektrumzavarral érintettek között is vannak, akik magas fokú szociális és kommunikációs kompetenciákkal, valamint kimagasló pedagógiai érzékenységgel rendelkeznek, így állapotuk önmagában nem indokolja a pályáról való kizárást, a képességeik szerinti felsőoktatáshoz való hozzáférésük korlátozását.

A pályalkalmassági feltételek csak akkor nem sértik a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, ha „a hátrányt szenvedő fél alapvető jogát másik alapvető jog érvényesülése érdekében, elkerülhetetlen esetben korlátozza, feltéve, hogy a korlátozás a cél elérésére alkalmas és azzal arányos. (Ebkvt. 7. § (2) bekezdés a) pont).

Szakmai véleményünk szerint az autizmus, illetve a pszichés és mentális zavarok általános, differenciálatlan kizáró okként való kezelése nem felel meg az egyenlő bánásmódról szóló törvényben meghatározott „elkerülhetetlenség” és szükségesség–arányosság követelményének. Jelen esetben a kizárás nem minősül elkerülhetetlennek, mivel az alkalmasság egyéni vizsgálat keretében is megállapítható lenne. A cél – a pedagógusképzés szakmai színvonalának és a gyermekek biztonságának biztosítása – eléréséhez tehát léteznek kevésbé korlátozó, az egyéni sajátosságokat figyelembe vevő eszközök is.

Mindezek alapján álláspontunk az, hogy az autizmus, mint a pedagógusképzésből történő abszolút kizáró feltételként való kezelése aránytalan alapjogi korlátozás, amely nem felel meg a felsőoktatási törvény ésszerű és hátrányos megkülönböztetést nem eredményező alkalmassági követelményekre vonatkozó előírásainak sem.

Hangsúlyozzuk továbbá, hogy a CRPD a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetésre került, így a hazai jogrendszer részévé vált. Az Egyezmény 24. cikk 5. pontja alapján „a részes államok biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetés nélkül és másokkal azonos alapon férnek hozzá az általános felsőfokú oktatáshoz, a szakképzéshez, felnőttoktatáshoz és élethosszig tartó tanuláshoz. E célból biztosítják az ésszerű alkalmazkodást a fogyatékossgal élő személyek számára."

A CRPD Bizottság 4. számú Általános Kommentárja – amely az Egyezmény autoritativ értelmezése - rögzíti, hogy: „*a részes államoknak be kell fektetniük a fogyatékossgal élő tanárok felvételébe és folyamatos képzésébe, és támogatniuk kell azt. Ez magában foglalja minden olyan jogi vagy politikai akadály megszüntetését, ami azt követeli meg a jelöltektől, hogy különleges orvosi alkalmassági feltételeknek feleljenek meg, emellett ésszerű alkalmazkodást biztosít a tanárként való részvételükhöz. A jelenlétiük támogatja a fogyatékossgal élők egyenlő jogainak előmozdítását a tanári pályára lépésben, egyedi szakértelmet és készségeket biztosít a tanulási környezetekben, hozzájárul a határok ledöntéséhez és fontos példaképként szolgál*” (37. pont).

A fentiekkel összefüggésben megjegyezzük, hogy az Alaptörvény Q) egyértelmű kötelezettséget fogalmaz meg mikor kimondja, „*hogy Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.*” Az Alkotmánybíróság pedig már rámutatott arra, hogy a nemzetközi és a magyar jog közötti összhang biztosítása valamennyi állami szervnek kötelezettsége.⁴

A fent kifejtettekre tekintettel kérjük a T. Államtitkár Urat, hogy tegyen meg minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy az autizmussal élő személyek oktatással összefüggő alapjogai ne sérüljenek, különös tekintettel az Alaptörvény XI. Cikk (2) bekezdése és az Ebktv. vonatkozó rendelkezései által biztosított felsőoktatáshoz való, hátrányos megkülönböztetés nélküli hozzáférésükre.

Budapest, 2025. december 9.

Tisztelettel,

Kapitány Imola
Elnök

⁴ 6/2014. (II. 26.) AB